

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

Informacja sygnalna

Data opracowania - wrzesień 2004 r.

Kontakt: e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl
tel. (0-12) 415-38-84

Internet: <http://www.stat.gov.pl/urzeddy/krak>

Nr 19

BUDŻETY GOSPODARSTW DOMOWYCH W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2003 ROKU

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzą pracownicy Urzędu Statystycznego. Do ich obowiązków należy zwerbowanie w każdym miesiącu wylosowanych gospodarstw domowych do badania, przeprowadzenie wywiadu dotyczącego charakterystyki społeczno-demograficznej gospodarstwa domowego, udzielenie instruktażu w zakresie prowadzenia zapisów w książeczce budżetowej, opracowanie dla każdego gospodarstwa domowego „Miesięcznego budżetu gospodarstwa domowego”, przeprowadzenie wywiadu kwartalnego z badanymi gospodarstwami domowymi odnośnie wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania i nieruchomości oraz tzw. rozchodów rzadkich poniesionych w ciągu kwartału.

Wylosowane gospodarstwo domowe dokonuje w książeczce budżetowej zapisów odnośnie wszystkich przychodów, jakie wpłynęły do gospodarstwa domowego w badanym miesiącu oraz wszystkich rozchodów związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, czy użytkowaniem gospodarstwa rolnego. Notuje także wartości wszystkich artykułów pobranych na własne potrzeby z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, z działalności prowadzonej na własny rachunek oraz przekazanych darów z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzone jest metodą reprezentacyjną, która daje możliwość uogólnienia, z określonym błędem, uzyskanych wyników na wszystkie gospodarstwa domowe. Dostarcza podstawowych informacji o przychodach, rozchodach, spożyciu i wyposażeniu gospodarstwa domowego w dobra trwałego użytku oraz informacji o innych aspektach warunków bytu określonych grup ludności.

W 2003 roku w województwie małopolskim badaniem objętych było 2547 gospodarstw domowych – ponad 39% badanych rodzin to rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta, 32% utrzymuje się z pracy najemnej, 13% gospodarstw dochody swe czerpie z pracy najemnej i z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym, ok. 7% to gospodarstwa, których głównym źródłem utrzymania jest praca na rachunek własny, pozostałe gospodarstwa osiągają dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania i z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Podobna była struktura gospodarstw domowych uczestniczących w badaniu w latach ubiegłych.

Przeciętne gospodarstwo domowe w województwie małopolskim liczy 3,30 osoby. Liczniejsze są gospodarstwa pracowników użytkujących gospodarstwa rolne i rolników, a mniej liczne gospodarstwa emerytów i rencistów.

Dochód rozporządzalny jest sumą bieżących dochodów (pieniężnych i niepieniężnych) gospodarstwa domowego pomniejszoną o podatki od dochodów, spadków, darowizn oraz nieruchomości. Przeznaczony jest na wydatki na cele konsumpcyjne, pozostałe wydatki i przyrost oszczędności.

TABL.1. PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002		2003	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Dochód rozporządzalny	631,65	100,0	641,66	100,0
w tym:				
z pracy najemnej	281,20	44,5	290,03	45,2
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	25,66 ^a	4,1	19,65 ^b	3,1
z pracy na własny rachunek	51,83	8,2	53,16	8,3
ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej	233,57	37,0	236,08	36,8
Dochód do dyspozycji	609,94	96,6	617,72	96,3

a, b Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi a-32,59%, b-12,77%.

Przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2003 roku wynosił prawie 642 zł.

Dochód rozporządzalny przeciętnego mieszkańca Małopolski w 2003 roku był niższy o 39 zł od dochodu rozporządzalnego w kraju. W 2002 roku różnica ta wynosiła 32 zł, a w 2001 r. 14 zł. Dochód rozporządzalny w 2003 roku był o 1,6% wyższy niż w roku 2002. Dochód z pracy najemnej jest głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego (45,2%) i udział ten rośnie, w 2002 roku wynosił 44,5%. Drugim co do wielkości źródłem dochodów gospodarstwa domowego są dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej. W stosunku do 2002 r. zmalał udział dochodów z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.

Najwyższy poziom dochodów osiągnęły w 2003 roku gospodarstwa pracujących na rachunek własny (ok. 20% wyższy od dochodu gospodarstwa ogółem) i gospodarstwa pracowników (ok. 12%). Dochód wyższy od przeciętnego uzyskały ponadto gospodarstwa emerytów. W pozostałych grupach gospodarstw przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę był niższy od dochodu w gospodarstwach ogółem nawet o 20%. Podobne tendencje występują w badaniach prezentowanych dla Polski.

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, tj.: dary przekazane z gospodarstwa domowego, wydatki na cele społeczne, kaucje, odszkodowania płacone innym osobom i instytucjom.

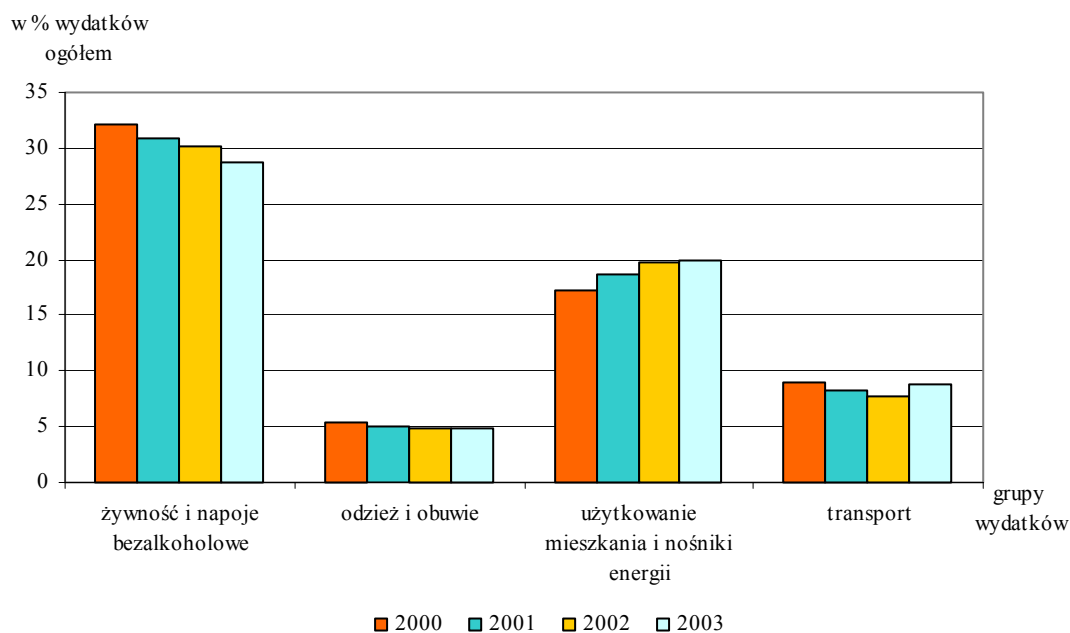
W stosunku do 2002 roku dochód do dyspozycji w gospodarstwach domowych ogółem wzrósł o 1,3%. Największy wzrost dochodów odnotowano w gospodarstwach emerytów i pracowników użytkujących gospodarstwo rolne. Spadek dochodu do dyspozycji wystąpił w gospodarstwach rolników, co było konsekwencją obniżenia dochodów z pracy w użytkowanym gospodarstwie rolnym (podobnie jak w badaniach dla Polski).

TABL.2. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002		2003	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Wydatki ogółem	607,54	100,0	615,67	100,0
w tym wydatki na towary i usługi konsumpcyjne	585,83	96,4	591,73	96,1
w tym:				
żywność i napoje bezalkoholowe	183,24	30,2	177,06	28,8
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	16,36	2,7	16,02	2,6
odzież i obuwie	30,07	4,9	29,64	4,8
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	120,59	19,8	122,42	19,9
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	28,96	4,8	30,28	4,9
zdrowie	31,34	5,2	31,92	5,2
transport	47,44	7,8	54,44	8,8
łącznie	27,53	4,5	29,06	4,7
rekreacja i kultura	40,41	6,7	39,60	6,4
edukacja ^a	9,55 ^b	1,6	8,06 ^c	1,3
restauracje i hotele	9,63	1,6	9,40	1,5
inne towary i usługi	31,33	5,2	32,45	5,3

a Łącznie z wychowaniem przedszkolnym. **b, c** Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi **b** – 10,62% **c** – 11,50%.

UDZIAŁ WYBRANYCH GRUP WYDATKÓW W PRZECIĘTNYCH MIESIĘCZNYCH WYDATKACH NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH W LATACH 2000-2003

Zapisy dokonywane przez gospodarstwa domowe w książeczkach budżetowych przedstawiają strukturę wydatków ponoszonych przez badane gospodarstwa. Należą do nich **wydatki** ponoszone na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz pozostałe wydatki przeznaczone na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Zakupy dokonywane są za gotówkę lub na kredyt. Gospodarstwo może otrzymywać je bezpłatnie lub uzyskiwać z gospodarstwa rolnego lub prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek.

Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (żywność, napoje, lekarstwa), półtrwałego użytkowania (odzież, zabawki, książki) i trwałego użytkowania (pralki, telewizory).

Pozostałe wydatki to dary przekazane innym, niektóre podatki (np. od spadków, nieruchomości), składki na ubezpieczenia społeczne, przegrane w grach, straty pieniężne.

Wydatki miesięczne ponoszone przez 1 osobę w województwie małopolskim są prawie o 28 zł niższe niż ponoszone przez przeciętnego Polaka (w 2002 roku różnica ta wynosiła 17 zł). W stosunku do 2002 roku wydatki miesięczne Małopolanina wzrosły o 1,3%, a przeciętnego Polaka o 3%.

Wzrost wydatków w stosunku do 2002 roku wystąpił w gospodarstwach pracujących na rachunek własny, emerytów oraz pracowników użytkujących gospodarstwo rolne. Pozostałe grupy społeczno-ekonomiczne w 2003 roku ograniczyły swoje wydatki.

Różnice w poziomie przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę między poszczególnymi grupami społeczno-ekonomicznymi gospodarstw domowych były stosunkowo duże. Jeśli za punkt odniesienia przyjmie się przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw ogółem, to poziom wydatków wyższy od przeciętnego zrealizowały gospodarstwa pracujących na własny rachunek (ok. 24%) i emerytów (ok. 24%) oraz pracowników (ok. 8%), a poziom znacznie niższy gospodarstwa rolników, pracowników użytkujących gospodarstwo rolne oraz rencistów.

Z przedstawionych danych wynika, że gospodarstwa w Małopolsce 96,1% wszystkich wydatków przeznaczają na cele konsumpcyjne. W ogólnych wydatkach gospodarstw dominującą pozycję w 2003 roku nadal zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. Na tę grupę potrzeb gospodarstwa przeznaczały 28,8% ogółu swoich wydatków, tj. o 1,4 pkt. procentowego mniej niż w 2002 roku (przeciętny Polak 28,3%). Widoczne jest zróżnicowanie procentowego udziału wydatków na żywność i napoje alkoholowe w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Gospodarstwa pracowników użytkujących gospodarstwo rolne, rolników, rencistów większy procent ogółu swoich wydatków przeznaczają na zakup żywności i napojów bezalkoholowych niż gospodarstwa pracowników najemnych i pracujących na rachunek własny.

Stale opłaty mieszkaniowe (tj.: czynsz, opał, energia elektryczna i ciepła, gaz) to druga, co do wielkości pozycja wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe. W 2003 roku wydatki te stanowiły 19,9% (Polska 20,5%) ogółu wydatków. W omawianym okresie widoczny jest wzrost udziału wydatków na transport o 1 pkt. procentowy w stosunku do roku 2002. Zmiany udziału wydatków na pozostałe grupy potrzeb w gospodarstwach ogółem w 2003 roku nie przekraczały +/- 0,3 pkt. W poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych zmiany te były jednak wyraźniejsze.

Od 2000 roku systematycznie maleje procentowy udział wydatków na żywność (z 32,1% w 2000 roku do 28,8% w 2003 roku), odzież i obuwie (z 5,4% do 4,8%), a rośnie udział wydatków na użytkowanie mieszkania i nośniki energii (z 17,3% w 2000 roku do 19,9%) oraz zdrowie (z 4,7% do 5,2% w 2003 roku).

TABL.3. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE SPOŻYCIE NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW ŻYWNOŚCIOWYCH NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Jednostka miary	2002	2003
Pieczywo i produkty zbożowe	kg	9,00	8,55
w tym pieczywo	kg	6,21	5,63
Mięso	kg	4,92	4,85
Ryby ^a	kg	0,32	0,29
Mleko ^b , napoje mleczne i jogurty	l	6,29	5,83
w tym mleko	l	5,75	5,32
Sery	kg	0,94	0,94
Jaja	szt.	15,71	15,36
Oleje i pozostałe tłuszcze	l	1,48	1,41
Owoce	kg	3,84	3,73
Warzywa	kg	12,64	12,06
Cukier	kg	1,93	1,94

a Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garnażeryjnych i panierowanych.
b Bez zagęszczonego i w proszku.

W porównaniu z 2002 rokiem w badaniach gospodarstw domowych **poziom spożycia** prezentowanych podstawowych artykułów żywnościowych uległ obniżeniu. Najbardziej zmniejszyła się konsumpcja pieczywa, ryb, mleka, napojów mlecznych i jogurtów, jajek, olejów i pozostałych tłuszczów, owoców i warzyw. Przeciętne miesięczne spożycie na 1 osobę mleka, sera, jajek oraz cukru w województwie małopolskim, podobnie jak w latach wcześniejszych (2000-2002) jest w dalszym ciągu wyższe od spożycia przeciętnego mieszkańca Polski. W pozostałych grupach prezentowanych artykułów porównanie takie wskazuje na niższą konsumpcję przez mieszkańca naszego województwa.

Spożycie artykułów żywnościowych jest sprawą indywidualną każdego gospodarstwa domowego. Jest ono zależne od wielu czynników. Wpływ na wielkość spożycia poszczególnych artykułów ma źródło utrzymania gospodarstwa domowego, wysokość dochodów, skład osobowy, wiek, miejsce zamieszkania, wykonywany zawód, przyzwyczajenia i tradycje żywieniowe, ale również dostępność artykułów.

Znaczne różnice występują w spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Spożycie wszystkich prezentowanych artykułów (poza spożyciem ryb) w gospodarstwach pracowników jest niższe niż w gospodarstwach ogółem, natomiast gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników konsumują więcej tych artykułów niż gospodarstwa ogółem.

Wywiad kwartalny dostarcza informacji o **wyposażeniu gospodarstwa domowego w przedmioty trwałego użytkowania**.

W porównaniu do 2002 roku wyraźnie poprawiło się wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy oraz w zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku. Z artykułów gospodarstwa domowego gospodarstwa kupowały zamrażarki, automaty pralnicze i kuchenki mikrofalowe. Wzrosła również liczba samochodów osobowych.

Statystycznie, na każde badane w 2003 roku gospodarstwo domowe, przypadała co najmniej 1 chłodziarka, 1 telewizor do odbioru w kolorze (przy ok. 4% gospodarstw nieposiadających tego sprzętu), co drugie gospodarstwo miało samochód osobowy, magnetowid, a 42% tzw. wieżę, czyli stereofoniczny zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku. Prawie co trzecie gospodarstwo

posiadało urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej, a ok. 30% rodzin miało komputery osobiste, w tym blisko 1/2 z dostępem do internetu. Gospodarstwa domowe w Małopolsce posiadają więcej zamrażarek, kuchenek mikrofalowych i samochodów osobowych, natomiast są gorzej wyposażone w chłodziarki, automaty pralnicze, wieże, telewizory kolorowe, magnetowidy, urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej niż gospodarstwa domowe statystycznego Polaka.

TABL.4. GOSPODARSTWA DOMOWE WYPOSAŻONE W NIEKTÓRE PRZEDMIOTY TRWAŁEGO UŻYTKOWANIA ^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2003
	Na 100 zbadanych gospodarstw domowych	
Chłodziarka	98,1	96,2
Zamrażarka	38,5	40,0
Automat pralniczy	75,8	76,0
Kuchenka mikrofalowa	x	27,5
Samochód osobowy	48,6	50,5
Odbiornik radiofoniczny	60,5	52,7
Zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża)	39,3	42,2
Odbiornik telewizyjny z ekranem do odbioru kolorowego	95,9	95,7
Magnetowid	53,3	52,6
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej ^b	35,1	36,0
Komputer osobisty	25,2	29,4
w tym z dostępem do internetu	x	13,3

a Opracowano na podstawie stanu w końcu poszczególnych kwartałów. **b** Łącznie z telewizją kablową.

Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego ma wpływ źródło utrzymania, potrzeba posiadania danego sprzętu i miejsce zamieszkania. Występuje wyraźna korelacja między poziomem uzyskiwanych przez dany typ gospodarstwa dochodów, a wyposażeniem w dobra trwałego użytkownika, zwłaszcza te, które nie są uważane przez nie za niezbędne do jego funkcjonowania. Gospodarstwa osób pracujących na stanowiskach nierobotniczych i pracujących na rachunek własny są znacznie lepiej wyposażone w zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku, kamery wideo, komputery osobiste z dostępem do internetu, telefony komórkowe, zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe, samochody osobowe, działki rekreacyjne od pozostałych grup gospodarstw domowych. Rodziny rolników posiadają znacznie mniej sprzętu luksusowego niż przeciętna rodzina, natomiast mają więcej zamrażarek (i to znacznie), rowerów, pralek i wirówek elektrycznych. Tą samą tendencją odnotowano przed rokiem.

W badaniach ankietowych ważne jest, aby wylosowane losowo gospodarstwa domowe podejmowały badanie. Zmiany wylosowanych mieszkań, jeżeli występują w dużej skali, mają wpływ na otrzymane wyniki. Wszystkie gospodarstwa, które przyjęły ankietera i prowadziły zapisy w książeczkach budżetowych przyczyniły się do uzyskania informacji, które spełniają ważną rolę w analizach poziomu życia ludności, umożliwiają ocenę wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i różnicowania sytuacji bytowej podstawowych grup gospodarstw domowych.